

SİSTEMİK BAĞLAMDA BM'NİN ROLÜ VE İŞLEVİ¹

Ege DEMİREL²

ÖZET

Uluslararası alanda kalıcı barışı sağlamak adına pek çok filozof, bilim insanı, politikacı ve birçok araştırmacı çalışmalar yapmış ve çaba göstermiştir. Bu çalışmalar ve çabalar somut anlamda ve kurumsal bir çatı altında önce Milletler Cemiyeti örgütü ve daha sonra Birleşmiş Milletler örgütü şeklinde bir forma dönüştürülerek sonuçlandırılmıştır. Ancak hem MC hem de BM ile “barış” amaçlanmış olsa da bu amacın gerçekleştirilmesi bağlamında örgüt sorgulanmaktadır. Bu kapsamda örgütün uluslararası sistem açısından oynadığı rol ve uluslararası sistem-meşruiyet ilişkisindeki işlevi irdelenmektedir. Bu nedenle, söz konusu örgütlerin uluslararası sistem bağlamında da etkileri ve sonuçları üzerinde durulması gerekmektedir. Bu çalışmada BM örgütünün uluslararası sistemde nasıl bir rolü olduğu ve hangi işlevleri üstlendiği ele alınacaktır. Çalışmanın amacı öncelikle, BM'nin uluslararası sistemde ne derece düzenleyici rol oynadığını ve sistemin bir meşruiyet aracı olarak işlev görüp görmediğini tespit etmektir. İkinci olarak örgütün geleceğine dair mevcut yapı temelindeki sorunları dikkate alarak öngörülerde bulunmaktır. Bu öngörüler içerisindeki ana argüman ise; örgütün bir reform süreci geçireceği ya da selefti MC gibi aynı kaderi paylaşacağı iddiasıdır.

Anahtar Kelimeler: Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Sistem, Güç, Barış

THE ROLE AND FUNCTION OF THE UNITED NATIONS IN THE SYSTEMIC CONTEXT

ABSTRACT

Many philosophers, scientists, politicians and many researchers have worked and made efforts to ensure lasting peace in the international arena. These studies and efforts were concluded in a concrete and institutional framework by transforming them into a form before the League of Nations and then as the United Nations organization. However, even if both the LON and the UN are aimed at peace, the organization is questioned in the context of the realization of this objective. In this context, the role of the organization in the international system and its function in the relationship between international system and legitimacy are examined. In this context, the role of the organization in the international system and its function in the relationship between international system and legitimacy are examined. Therefore, it is necessary to focus on the effects and consequences of these organizations in the context of the international system. In this study, the role of the UN organization in the international system and its functions will be examined. The aim of the study is primarily to determine the extent to which the UN plays a regulatory role in the international system and whether the system functions as a legitimacy tool. Secondly, to make predictions considering the problems of the current structure of the organization. The main argument in these predictions is that the organization will undergo a reform process or share the same fate as its predecessor LON.

Keywords: League of Nations, United Nations, International System, Power, Peace.

---

1 Bu makale, yazarın “Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Kapsamında BM Güvenlik Konseyi” adlı doktora tez çalışması ile ilgili olarak hazırlanmıştır.

2 Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler A.B.D. Doktora öğrencisi.

Giriş

İlk olarak Milletler Cemiyeti, daha sonra ise Birleşmiş Milletler uluslararası sistemde kalıcı ve sürdürülebilir bir barış amacı çerçevesinde kurumsal bir formda ortaya atılan somut adımlar olmuştur. Ancak normatif anlamda dile getirilen barış arzusunun ve amacının reel-politik uygulamalar göz önüne alındığında yeterince gerçekleştirilemediği görülmektedir. Hem MC hem de BM bir anlamda statükocu bir işlev üstlenmiş ve sistemde düzenleyici bir rol oynamışlardır. Yani MC ve BM uluslararası sistemin yapısına bir meşruiyet kazandırmak ve uluslararası sistemin sağlıklı(!) olarak işlemesi bakımından işlev görmüşlerdir. Bu çalışmada söz konusu durum eleştirel bir perspektifle analiz edilecektir. Ayrıca BM'nin geleceğine dair birtakım öngörüler çalışmanın sonuç kısmında sunulacaktır. Bu öngörülerini ve uluslararası sistem ile BM ilişkisini aktarabilmek açısından öncelikle çalışmaya kılavuzluk etmesi tasarlanan bazı önemli noktalara değinilmesi elzemdir.

BM uluslararası sistemde özgün bir yapı olarak yaşamını sürdürebilen bir kurum olarak modern dünyanın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, BM hem devletlerin hem de uluslararası sistemin tüm aktörlerinin dikkate alması gereken bir unsurdur. İkinci olarak, BM'nin kalıcı barış ekseninde sürdürülen çalışmaların ve çabaların bir meyvesi olarak ortaya çıkmış olması dikkate değer bir gelişme olarak kaydedilmiştir. Bu açıdan örgüt, uluslararası ilişkilerin ve uluslararası politikanın şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Diğer taraftan, BM'nin uluslararası alandaki rolünü, örgütün yapısını ve karar alma mekanizmalarını ele alırken daima bir güç formu, olgusu veya ilişkisi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durumu birkaç madde halinde şu şekilde somut olarak ifade etmek mümkündür: Birincisi, BM örgütü kurulurken galip devletler etkisinde bir oluşum olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla açık bir şekilde bir “güçlüler konfederasyonu” yapısından söz edilebilir. İkincisi, örgütün önemli konularda karar alma mekanizmalarında sadece beş daimi üye söz hakkına sahiptir. Dolayısıyla BM'nin güç eksenli yapısı güçlü devletlerin uluslararası alanda arzu ettikleri politikaların gerçekleşmesinde bir araç işlevi görmektedir. Bu nedenle, BM'nin uluslararası sistemin anarşik yapısına karşın bir ölçüde bir otorite ilişkisi kurulmasını sağladığı söylenebilir. Son olarak, BM uluslararası sistemin istikrarı(!) ve sürdürülebilirliği açısından da son derece kritik bir rol üstlenmektedir. Bu rol şu şekilde daha somut biçimde ifade edilebilir: Gramsci'ye atfen BM'nin bir “zor kullanma aracı” ve “rıza unsuru” olarak (Gramsci, 1986) sistemin işleyişinde anahtar bir rol üstlendiği iddia edilebilir. Burada değinilenler ışığında teorik ve kavramsal çerçeveden de yararlanılarak BM örgütü analiz edilecektir.

1. Birleşmiş Milletler'in Kuruluş Süreci

Birleşmiş Milletler hakkında yapılacak bir analiz açısından öncelikle Birleşmiş Milletler'in öncülü olan Milletler Cemiyeti'ne değinmek gerekmektedir. Zira bu iki örgüt arasındaki farklar, benzerlikler, süreklilikler ve değişim daha bütüncül bir analizin yapılmasına imkân tanıyacaktı.

Aralık 1918'de düzenlenen Paris'teki Barış Konferansı ile başlayan Milletler Cemiyeti'nin resmi anlamda kuruluş aşaması, 29 Nisan 1919 tarihinde Milletler Cemiyeti'nin taslak metninin son versiyonunun kabul edilmesi ile tamamlanmıştır. Ayrıca bu metin Versay Antlaşması'nın 1. Kısmını da oluşturmuştur. Bu metne göre; Wilson'un ideallerine uygun bir biçimde örgütün üç ana hedefi (“kolektif güvenliği sağlamak; işlevsel işbirliğini temin etmek ve barış anlaşmalarını uygulamak”) ortaya konulmuştur. Milletler Cemiyeti'nin 32 kurucu üyesi de Versay Antlaşması'nı

imzalamıştır. Bunun dışında, sözleşmeye katılması için 13 devlete de davet gönderildiğini belirtmek gerekir. Öte yandan, MC'nin belirli şartların yerine getirilmesi koşulu çerçevesinde her devlete açık bir üyelik sisteminin olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Ancak üyelik durumu için gereken koşul; Milletler Cemiyeti Meclisi'nde 2/3 oy çokluğunun sağlanmasıdır. (UNOG Library, Registry, Records and Archives Unit, 2018: 3). Bu noktada, Milletler Cemiyeti'nin akıbeti açısından 1930'lu yılların kısa bir analizini yapmak gerekmektedir.

Uluslararası sistemin 1930'lu yıllardaki yapısı ele alındığında, bu yapı uluslararası ilişkiler teorisyenlerinin tespit ettiği üzere oldukça realist ve devlet-merkezli olarak nitelendirilebilir. Bu durum, MC açısından irdelendiğinde, ulusal çıkarların korunmasının en iyi yolunun kolektif güvenlik, adil ve küresel bir sistemin oluşturulması ile sağlanacağı yönündeki bir eğilimin söz konusu olmadığını ortaya koymaktadır (Pearson, 2018: 7). Bu yargı, 1931'de Milletler Cemiyeti Konseyi'nde yer alan Avrupalı büyük güçlerin Japonya'nın Mançurya'yı işgalini kendi ulusal çıkarları çerçevesinde değerlendirmeleri ve bu işgali önemli bir gelişme olarak düşünmemeleri sonucunda bu eyleme karşı herhangi bir ciddi müdahalenin yapılmaması dikkate alındığında çok açık bir şekilde doğruluğunu kanıtlamaktadır (Pearson, 2018: 7).

Böylece, Milletler Cemiyeti'nin kuruluşunda idealist amaçların etken olduğu sanılmasına karşın; asıl amacın Versay düzeninin korunmaya çalışılması olduğu görülmektedir. MC'nin kuruluşundan sonra örgütün aldığı kararlar ve örgütün duruşu irdelendiğinde, İngiltere'nin ve Fransa'nın ulusal çıkarlarının örgütten daha öncelikli tutulduğu anlaşılmaktadır. Bu ise; Milletler Cemiyeti'ne yönelik "galiplerin örgütü" şeklindeki değerlendirmeye kaynaklık etmiştir (Karabulut, 2014: 64).

Bu kapsamda, Milletler Cemiyeti'nin uluslararası alanda barışın korunması bakımından başarısız olmasında iki ana faktörün etkili olduğu iddia edilebilir. Birincisi, İngiltere'nin ve Fransa'nın yönetim konusundaki yetersizlikleridir. İkincisi ise; ABD ve SSCB³ gibi iki önemli devletin Milletler Cemiyeti'ne üye olmamasıdır. Şüphesiz MC'nin başarısızlığında Versailles Antlaşması'nın⁴ da rolü olmuştur. Ayrıca İtalya, Japonya ve SSCB'nin (üye olduktan sonra) MC sözleşmesini ihlal ederek diğer devletlere saldırımları MC açısından oldukça olumsuz bir gelişme olmuş ve örgütü işlevsizleştirmiştir. Buna karşın 1925 yılındaki Bulgaristan-Yunanistan arasındaki sınır anlaşmazlığı konusunda ortaya konulan başarı MC açısından olumlu bir kazanım olsa da Japonya, İtalya ve Almanya gibi büyük güçler karşısında ise örgüt başarısız olmuştur. Bu başarısızlıktaki temel neden ise; örgütün yaptırım araçları olan ambargoların ve kolektif güvenlik sisteminin bu devletlere karşı tam olarak uygulanamamasından kaynaklanmaktadır (Kıran, 2008: 34-35).

Morgenthau ise, Milletler Cemiyeti'nin büyük bir savaşı engelleme konusunda ve uluslararası düzenin korunması bakımından gösterdiği başarısız performansın nedenini esas olarak üç önemli eksikliğe bağlamaktadır. Bu eksiklikler anayasal, yapısal ve siyasal temeller şeklinde ifade edilmektedir (Morgenthau, 1948: 374). Yani realist perspektifin devlet merkezli analizine atfen örgütün tıpkı bir devlet gibi işlev

³ SSCB örgüte 1934'te üye olmuştur. Ancak bu tarihte örgüt zaten etkinliğini yitirmiş ve işlevsiz bir hale gelmişti.

⁴ Versay düzeni sonrasında revizyonist devletler ve statükocu devletler şeklinde bir kutuplaşmanın ortaya çıkması örgütün işlevselliği ve başarısı açısından son derece etkili bir gelişme olmuştur. Örgüt bir anlamda statükocu güçlerin meşruiyet kalkanı olarak tasarlanmış ve o şekilde hareket etmiştir. Bu da örgütün meşruiyeti açısından sorun çıkarmış ve revizyonist devletler başta olmak üzere diğer devletler nezdinde otorite kurulmasını zorlaştırmıştır.

görememesi (Devletin anayasal, siyasal ve hiyerarşik yapısı kastedilmektedir.) başarısızlık nedeni olarak gösterilmektedir.

Sonuç olarak 20 Nisan 1946 tarihinde MC'nin varlığı resmi olarak sona ermiştir (UNOG Library, Registry, Records and Archives Unit, 2018: 14). Böylece, bu karar; Birleşmiş Milletler'in kuruluşu ile birlikte artık işlevsiz hale gelmiş ve başarısızlığı tescillenmiş olan MC'ye yönelik var olan de facto durumu de jure hale dönüştürmek dışında bir etkide bulunmamıştır.

Birleşmiş Milletler ise önce ABD ve Birleşik Krallık'ın teritoryal kazanımları reddeden, her ülkenin kendi özyönetimini ve bütün ülkelerin güç kullanımını terk etmesini savunan ana ilkelerin yer aldığı 14 Ağustos 1941 tarihli Atlantik Bildirisi (United Nations, 2018) ile daha sonra; II. Dünya Savaşı esnasında Müttefik devletlerin Mihver devletlerine karşı oluşturdukları ittifaka karşı ortaya konulan iradeyi belirten 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler deklarasyonunun yayınlanmasıyla gündeme gelmiştir. Milletler Cemiyeti'ne benzer bir süreç BM açısından da yaşanmış ve ABD örgütün kurulması için etkin bir çaba göstermiştir. BM'nin ana planı da ABD, Birleşik Krallık, Çin ve SSCB delegasyonlarının bir araya geldiği 1944 yılının Ağustos ayındaki Dumbarton Oaks/Washington DC'deki zirvede hazırlanmıştır. Son aşamada ise BM Antlaşması San Francisco'da 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanmış ve 24 Ekim 1945 tarihi itibarıyla de yürürlüğe girerek örgütün kuruluş süreci tamamlanmıştır (Heywood, 2011: 438).

Bu noktada belirtmek gerekir ki; Atlantik Bildirisi ve Birleşmiş Milletler Deklarasyonu hakkında bu belgelerin hem müttefiklerin kısa vadeli olarak faşizmle mücadele bağlamında bir araya gelmelerine işaret ettiği hem de uzun vadeli olarak uluslararası alanda barış ve güvenliğin sağlanması, savaş sonrasında ekonomik gelişmenin ve toplumsal istikrarın teşvik edilmesi için ortaya konulan iradeyi simgeledikleri tespiti yapılabilir (Weiss, 2015: 1223).

2. BM-Uluslararası Sistem İlişkisi

Çalışmanın bu aşamasında birinci başlıkta MC ve BM hakkında aktarılan genel bilgilerin ve değerlendirmelerin ardından bu örgütlerin uluslararası sistemdeki işlevlerini ve uluslararası sisteme dair etkilerini sunmak gerekmektedir. Ancak öncelikle konunun anlaşılabilirliği açısından katkı verecek olan sistem kavramına dair gerekli bazı açıklamaları sunmak yerinde olacaktır. TDK'ya göre sistem, “Düzen” ve “Bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni” biçiminde tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Oxford sözlükte ise sistem, “Bir mekanizmanın veya birbirine bağlı bir ağın parçaları olarak birlikte çalışan bir “şeyler” seti; karmaşık bir bütün” şeklinde tanımlanmaktadır (Oxford Dictionaries, 2018).

Uluslararası İlişkiler açısından ise; sistem kavramı üç genel tanım çerçevesinde özetlenebilir. Birincisi, sistem kavramı; “uluslararası politikadaki aktörlerin etkileşimlerinin şekillendirilebilmesini ve tanımlanabilmesini” mümkün kılan bir düzenleme olarak ifade edilebilir. İkincisi, sistem; “uluslararası alanda aktör davranışlarını açıklayan ana değişken olarak belirli bir düzenleme” anlamında kullanılabilir. Üçüncüsü, sistem; “belirli yaklaşım türlerinin, metodolojilerin veya analitik konseptlerin uluslararası politika verilerine uygulanması” olarak da tanımlanabilir (Goodman, 1965: 258). En genel haliyle uluslararası sistemi, devletler arasında düzen ve öngörülebilirlik temelinde bir ilişki formunun oluşmasını sağlayan bir model şeklinde tanımlamak mümkündür (Heywood, 2011: 4).

Waltz ise uluslararası sistemi, iç siyasal yapılardan esinlenerek düzenlenme ilkesine; birimlerin karakterine ve yeteneklerin dağılımına göre analiz etmektedir. Buna göre, ilk olarak; iç siyasal yapılarda düzenleyici ilke hiyerarşi iken; uluslararası sistemin düzenleyici ilkesi ise anarşidir. İkincisi; birimler, devlet içerisinde işlevsel farklılığa sahip bir ast-üst ilişkisi içerisindeyken; uluslararası sistemdeki birimler arasında ise böyle bir ilişki yoktur. Aksine uluslararası sistemde benzer ve eşit birimler vardır. Üçüncüsü; hiyerarşik bir sistemde, işlevsel açıdan farklı olan ve farklı yetenekteki birimler arasında bir bütünlük söz konusuysa; uluslararası sistemde ise birimler işlevsel açıdan farklı olmadıklarından dolayı; yetenek dağılımındaki güç ve büyüklük formuna göre hareket etmektedirler (Waltz, 2015: 112-125).

Aktarılan tanımlamalardan hareketle Birleşmiş Milletler'in uluslararası sistemde düzenin sağlanması amacıyla ve "anarşik" yapının daha dengeli bir hale getirilmesi amacıyla yönelik olarak oluşturulduğu iddia edilebilir. Bu kapsamda ilk olarak; örgütün amaçları, işlevleri ve uluslararası sorunlara dair duruşu ve bakışını aktarmak uygun olacaktır.

BM örgütünün amaçları 1. maddede şu şekilde ifade edilmiştir:

Madde 1

Birleşmiş Milletler'in amaçları şunlardır :

1. Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek;
2. Uluslar arasında, halkların hak eşitliği ve kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş dostça ilişkiler geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek için diğer uygun önlemleri almak;
3. Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmede ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak ve
4. Bu ereklere ulaşılması yolunda ulusların giriştikleri eylemlerin uyumlaştığı bir odak olmak (TBMM İnsan Hakları Komisyonu, 2018: 4-5).

Ancak, BM'nin 1. Maddede belirtilen amaçları gerçekleştirmek bakımından yetersizliği ve başarısızlığı aşikâr bir gerçeklik olarak pek çok gözlemci tarafından tespit edilmektedir (Gardiner, 2007: 35-60; Ariye, 2014: 24-32). Bu argümana kanıt olarak bazı hususların altını çizmek gerekir. İlk olarak; BM, barış ve güvenliği sağlamada başarısız olmuş ve uluslararası hukuk ilkelerine uyulmasında belirleyici ve etkin bir duruş sergileyememiştir. Örneğin; BM, ABD'nin Irak'ı işgaline; Ruanda'da ve Bosna'da katliamlara ve/veya soykırımlara engel olamamıştır. İkinci olarak uluslararası işbirliğini geliştirme ve ulusların hak eşitliği gibi ilkeler temelindeki amaçlarını da gerçekleştirememiştir. Bu kapsamda, ülkeler arasındaki tek yönlü bağımlılık ilişkileri ile ilişkili olarak Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin durumu göz önüne alındığında sorun daha net anlaşılacaktır.

1. maddede belirtilen amaçlarla ilişkili olarak Birleşmiş Milletlerin pek çok önemli işlevi vardır. Bunları sekiz ana başlık altında toplamak mümkündür:

- 1- Bir tartışma ortamı sağlaması; 2- Fikirlerin ve politikaların üretilmesine imkân vermesi; 3- Üyelerine uluslararası alanda meşruiyet imkânı sunması; 4- Üyeler arasındaki uyumu artırması; 5- Ülkeler düzeyinde uygulama ve test yapma

olanaklarını sunması; 6- Hedeflerin ve fikirlerin takip edilmesi için kaynakların meydana getirilmesi; 7- Gelişmelerin gözlenmesi ve 8- Sıkça olmasa da uzlaşmaz ya da aşırı derecede tartışmalı olarak görülen fikirlerin ele alınabildiği bir ortam olması (Weiss, 2015: 1227).

Bu işlevler temelinde bir analiz yapıldığında da yine bazı eksiklikler ve sorunlar göze çarpmaktadır. BM her ne kadar bir tartışma ortamı oluşturarak fikirlerin ve politikaların üretilmesine imkân tanısa da reel-politik uygulamada eşit ve demokratik bir karar alma davranışından söz etmek mümkün değildir. Ancak buna karşın meşruiyet bakımından üyelere sağladığı faydalar inkâr edilemez. Çünkü BM üyesi olmayan ülkelerin uluslararası hukuk ve uluslararası politika nezdinde etkinlik gösterebilmesi söz konusu olamaz. Zira örgüt bir anlamda “devlet” kimliğinin tescil ve onay makamı konumundadır.

BM'nin amaçları ve işlevleri açısından son derece önem arz eden uluslararası sorun başlıklarına değinecek olursak; fonksiyonel açıdan şu şekilde bir sınıflandırma yapılabilir: “a. Politik sorunlar b. Askeri ya da güvenlikle ilgili sorunlar c. Ekonomik sorunlar d. Ekolojik sorunlar e. Sağlıkla ilgili sorunlar f. İnsan hak ve özgürlükleri ile ilgili sorunlar (Birdişi, 2010: 176).” Bu sorunların çözümü açısından çözüm merkezi işlevi üstlenen BM Güvenlik Konseyi'ne bir parantez açmak yerinde olacaktır. Çünkü BM'nin amaçlarının ve işlevlerinin yerine getirilmesinde ve uluslararası barışın korunması ve sürdürülmesinde BM Güvenlik Konseyi anahtar bir role sahiptir.

Bir anlaşmazlık ortaya çıktığında BM Güvenlik Konseyi öncelikle tarafları barışçıl yollar temelinde çözüme ulaşmaları için yönlendirme yapar. Diğer taraftan Güvenlik Konseyi'nin taraflara çözüm önerileri sunma, sorun ile ilgili özel temsilciler atama ve arabuluculuk ile soruşturma için Genel Sekreterden yardım alınması gibi araçları da devreye sokma şansı bulunmaktadır. Ancak bu girişimlere karşın anlaşmazlık çatışmaya evrilirse Güvenlik Konseyi'nin buradaki amacı mümkün olduğunca çabuk bir sürede çatışmanın sonlandırılmasıdır. Bu aşamada genellikle ateşkes önerilerinin gündeme geldiği de görülmektedir. Ayrıca Güvenlik Konseyi, barış sürecine destek olmak için askeri gözlemcilerden ve barış koruma kuvvetlerinden yararlanabilir. Zaten bu konuda BM Antlaşması'nın VII. Bölümünde Konsey'e yetki verilmiştir. Ambargo ve yaptırım uygulama ve gerektiğinde kuvvet kullanımı kararı almak uygulanabilecek araçlardandır. Fakat kuvvet kullanımının uygulanması ancak başka bir çözüm yolu kalmadığında ve son çare olarak başvurulabilecek bir araçtır. Öte yandan yine VII. Bölüm kapsamında soykırım da dâhil ciddi insan hakları ihlallerine karşı Konsey'in uluslararası mahkemeler kurması da olasılık dâhilindedir (The News and Media Division United Nations Department of Public Information, 2004: 68-69).

Bu noktada örgüt hakkında aktarılanları da dikkate alarak, BM mekanizması hakkında iki genel çıkarımda bulunmak mümkündür: Birincisi, BM uluslararası alanda barış ve güvenliğin sağlanabilmesi konusunda ekonomik ve sosyal kalkınma ve insan hakları gibi meseleleri de dikkate almaktadır. BM'nin bu meselelerin barış ve güvenliğin sağlanmasına katkı sunacağı düşüncesi örgütün duruşu açısından önemli bir noktadır. İkincisi, örgütün otorite sahibi olduğu iddia edilebilir. Çünkü zorlama önlemlerini uygulayabilme yeteneği bakımından BM Güvenlik Konseyi'nde daimi üyelerin sahip olduğu sorumluluk ve yetenek, örgütün otorite sahibi olduğuna işaret etmektedir (Sur, 2013: 2539). Weiss'e göre ise, Birleşmiş Milletler sadece savaş eksenli taahhütlere bağlılık açısından ortaya çıkmış bir organizasyon olarak değerlendirilmemeli aynı zamanda çok taraflılığa bağlılığın ve uluslararası

organizasyonların güçlendirilmesi gibi liberal hedeflerin vurgulanması açısından da değerlendirilmesi gereken bir organizasyondur (Weiss, 2015: 1224).

Öte yandan, küresel sağlık, ekosistem ve güvenlik gibi konular açısından ortaya çıkan yeni tehditlerin çözülmesi sorunsalı BM'nin güvenilirliğinin sorgulanmaya başlamasına neden olmuştur. Bu açıdan BM'nin 1945'ten beri ayırdığı fonun miktarındaki azalma bu sorgulamanın haklılığına işaret etmektedir. Özellikle 2008 yılındaki küresel krizden bu yana ülkelerin bu alanlarda örgüte katkı sunabilmesi daha da zorlaşmış ve bu konuda bir isteksizlik durumu ortaya çıkmıştır. Ayrıca yükselen güçlerin bu tip zorluklarla mücadele etme konusunda henüz ciddi bir kanıt ortaya koyamadıkları da görülmektedir (Einsiedel, Malone ve Ugarte, 2015: 21). BM'nin bir diğer olumsuz özelliği, Nye'nin da değindiği üzere hantal bir örgüt olmasıdır. Bu yargı şu şekilde desteklenebilir: Örneğin; BM Güvenlik Konseyi'nin veto yetkisi yüzünden yalnızca Kore ve Kuveyt sorunu kapsamında güç kullanımını içeren ortak bir güvenlik operasyonu düzenlenebilmesi mümkün olmuştur. Bu bağlamda, BM'nin büyük güçler birliği şeklindeki formasyonu akılda tutulmalıdır ve bu güçler arasında uzlaşma sağlanmadığı zaman örgütün bir etkinlik gösteremeyeceğinin aşikâr olduğu not edilmelidir (Nye, 2017: 203).

Burada yapılan değerlendirmelerin ardından BM Antlaşması'nın 2. Maddesine dair birtakım açıklamalar yapmak gerekmektedir. Zira aslında yapılan değerlendirmeler ve eleştiriler açısından 2. Maddede belirtilen hususların uygulanma problemi örgütün başarısızlığındaki ve uluslararası sistemin istikrarı bakımından başlıca sorunlardan birisidir. Bu nedenle, 2. maddenin 1. 4. ve 7. paragraflarının üzerinde durulması elzemdir.

Madde 2

1. Örgüt, tüm üyelerinin egemen eşitliği ilkesi üzerine kurulmuştur. (...)

4. Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı, gerek Birleşmiş Milletler'in Amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar. (...)

7. İşbu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletlere herhangi bir devletin kendi iç yetki alanına giren konulara müdahale yetkisi vermediği gibi üyeleri de bu türden konuları işbu Antlaşma uyarınca bir çözüme bağlamaya zorlayamaz; ancak, bu ilke VII. Bölümde öngörülmüş olan zorlayıcı önlemlerin uygulanmasını hiçbir biçimde engellemez (TBMM İnsan Hakları Komisyonu, 2018: 5-6).

Birinci paragraftaki tüm üyelerin eşitliği ilkesi zaten BM Güvenlik Konseyi'nin mevcut oligarşik yapısıyla ihlal edilmektedir. Bu ise uluslararası alanda ortaya çıkan sorunların çözülmesi ve sürdürülebilir bir barış ortamının oluşturulmasını engellemektedir. 4. paragraf aynı şekilde ihlal edilmektedir. Örneğin Irak'ın 2003 yılında BM Güvenlik Konseyi'nden çoğunluk kararı alınmadığı halde işgal edilmesi bu açıdan dile getirilebilir. Ayrıca, hem 4. paragrafta hem de 7. Paragrafta belirtilen hususları “rejim değişikliği” “demokrasi teşviki”, “koruma sorumluluğu” ve “insani müdahale” gibi amaçlar temelinde ihlal eden uygulamaların varlığı bu maddenin geçerliliğinin sorgulanmasına yol açmaktadır. BM Antlaşması'nın uygulamada bu gibi temel maddelerinin dahi ihlal edilmesinin gerekçesi MC dönemi analiz edildiğinde çok daha net anlaşılacaktır.

Bu açıdan Milletler Cemiyeti sürecine bakıldığında, I. Dünya Savaşı'nın ardından galip devletlerin, Milletler Cemiyeti Misakı'nı savaşı bitiren antlaşmalara dâhil edip bu antlaşmaların kabul edilmesini zorunlu tutarak uluslararası sistemi yeniden inşa etmek istedikleri görülmektedir (Dilek, 2013: 162).

İngiltere ve Fransa, Versay düzeni ile kendi güç ve çıkarları temelinde bir sistem kurmuşlardır. Ancak, savaş endişesi nedeniyle de statükocu bir tutum sergilemişlerdir. Bu anlayış doğrultusunda uluslararası antlaşmaların düzenlenmesi ve ittifakların oluşumu gibi stratejilerle uluslararası sistemin yapısı korunmaya çalışılmıştır. Öte yandan, savaşı yasaklamak için de çaba gösterilmiş ancak diğer devletlerin çekincelerini dile getirmeleri ile birlikte bu girişimden istenilen sonuç elde edilememiştir. Bunun üzerine statükocu devletlerin öncelikle diplomasi ile düzeni korumayı çalıştıkları görülmüştür. Örneğin; Almanya, İtalya ve Japonya'nın bazı işgal girişimlerine yeterli düzeyde etkin bir cevap verilmemesi diplomasi yönteminin tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır. Buna karşın revizyonist devletler başlangıçta uluslararası sistemin çizdiği çerçeve içerisinde hareket etseler de zaman içerisinde güçlendikçe mevcut sistemden duydukları hoşnutsuzlukları dile getirmişlerdir. Böylece yeni bir savaşın çıkması ancak sadece bir süreliğine ertelenebilmiştir (Dilek, 2013: 162-163). Bu ise statükocu güçlerin tasarladığı sistemin çökmesi ve ardından yeni savaşın galiplerinin tasarladığı bir sistem tahayyülüne uygun olarak Birleşmiş Milletler'i gündeme getirmiştir. BM de MC gibi bir çeşit güçler dengesi üzerine kurulmuştur. BM Güvenlik Konseyi'nin belirleyici rolü bu duruma işaret etmektedir.

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kuruluşunda etkili olan devletlerin amacı, bütün ülkelerin üye olacağı evrensel nitelikte bir barış örgütü oluşturmaktan ziyade kendi kontrol ve denetimleri altında olacak bir düzen tasarlayarak savaşın dünya gündeminden kaldırılması olmuştur. Yani bu devletler bakımından güç dağılımının kendi kontrolleri altında olması, kapsamlı bir barışın oluşturulması hedefinden daha önemli görülmüştür. BM'nin savaşın galiplerinin öncülüğünde oluşturulan yapısı, örgütün eşit ve demokratik bir yapıyı temsil etmek yerine daha başlangıçta güçlü devletlerin etkin olduğu bir mekanizmayı temsil etmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır (Aktaş, 2016: 769).

Öte yandan, Soğuk Savaş sonrasında BM Güvenlik Konseyi'nde yaşanan değişim ve dönüşüm süreci farklı çatışma türleri karşısında yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum küçük devletler açısından avantajlı bir durum olmuştur. Her ne kadar BM Güvenlik Konseyi'nde daimi üyeler ile diğer geçici üyeler arasında oyların niteliği bağlamında bir farklılık olsa da üye ülkelerin çoğunluğunun Konsey'e üye olma amacını taşıdıkları bilinmektedir (Thorhallsson, 2012: 146). Çünkü hem küçük devletler hem de genel anlamda Konsey dışındaki tüm devletler açısından eğer uluslararası sistemde etkin bir aktör rolü elde edilmek isteniyorsa bunun en önemli araçlarından birisi geçici dahi olsa Güvenlik Konseyi üyesi olmak ile kazanılabilir. Bu sayede hem daimi üyelerle daha yakın ilişkilerin kurulması ve bu ülkelerin politikalarını değiştirmeleri yönünde diplomatik ve ikili ilişkiler bağlamında yeni fırsatların doğması söz konusu olacak hem de diğer devletler nezdinde uluslararası alanda etkin bir aktör imajı çizilebilecektir.

Soğuk savaş döneminde ise; büyük güçlerin uzlaştıkları İsrail ve Afrika'daki eski İtalya sömürgeleri gibi ülkelerde BM'nin kararlı bir tutum içerisinde olsa dahi pek çok olayda bu uzlaşımın gerçekleşmediği görülmüştür. Bu da Soğuk Savaş döneminde BM'nin ve Güvenlik Konseyi'nin işlevsizleşmesine neden olmuştur. Böylece insan haklarını korumak amacıyla ortak güvenliğin sağlanması için devreye NATO gibi bölgesel örgütler sokulmuştur (Mazower, 2013: 184). Bu nedenle BM'nin itibarı ve otoritesi açısından ciddi bir sorgulama ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda bir diğer önemli nokta, BM Antlaşması'nda yer alan demokratik beklentiler ile örgütün otokratik performansı arasındaki uyumsuzluğun hem BM'nin

otoritesini olumsuz etkilemesi hem de uluslararası düzen ve barışın sağlanması açısından sorun yaratmasıdır (Morgenthau, 1948: 380).

Ian Hurd ise bu sorunsalla da yakından ilişkili olan üç önemli unsura dikkat çekmektedir. Birincisi, “bir ast-üst ilişkisi” ikincisi “ tarafların birbirini tanıması” ve üçüncüsü “meşruiyet”. Hurd, bu üç unsurun siyaset teorisi ve Uluslararası İlişkiler açısından otorite kavramı bağlamında sıkça karşılaşıldığını belirtmektedir. Yani “meşru bir hiyerarşi ilişkisinin karşılıklı olarak tanınması” durumundan söz edilmektedir. Böylece burada zorlama, rasyonel ikna ve fayda ile maliyet eksenli hesaplamalar dışında bir güç formu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda “otorite, güç ilişkilerinin bir alt kategorisi” olmaktadır. Bu güç formu, “meşru bir hiyerarşinin varlığı” temelinde açıklanmaktadır (Hurd, 2008: 24-25). Ian Hurd, otorite olgusuna yönelik sosyolojik yaklaşım ekseninde otoriteyi de benzer şekilde aynı öğeler temelinde tanımlamaktadır. Bu kapsamda birincisi, “üst ve alt pozisyonları içeren bir hiyerarşinin sosyal ilişkisi” ikincisi “karşılıklı olarak tanınma” ve üçüncüsü “meşruiyet”. Böylece “meşru olarak tanınan bir hiyerarşi bir kurumsal otorite haline dönüşür” (Hurd, 2008: 36). Hurd’ın belirttiği hususlar, BM’nin yapısı ve uluslararası sistemdeki işlevi göz önüne alındığında doğruluğunu kanıtlamaktadır. Zira BM de bir meşruiyet, rıza, karşılıklı tanınma ve bir ast-üst ilişkisi temelinde ortaya çıkan bir organizmadır. Ancak zorlama unsurunun dışarıda kaldığı bir yapıdan söz etmek mümkün değildir. Çünkü BM’nin “kuvvet kullanma” yetkisi bir anlamda zor gücü olarak değerlendirilebilir.

Bu noktada meşruiyet sorunsalını irdelemek gerekmektedir. Bir kurumun meşruiyetini artıran semboller bulunmaktadır. Bunlar; “nesnelere (bayrak ve üniforma gibi) tabirler/anlatım tarzları (örneğin bir yargıcın hükmünü açıklaması sırasındaki ifadeleri gibi) ve prosedürler (Genel Kurul’daki karar verme çoğunluğu) ya da konuşma davranışları” şeklinde ifade edilebilir. Söz konusu unsurların güçle ilişkili olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü otorite bu unsurlar aracılığıyla hedef aktörler üzerinde kurulabilecektir. Semboller tıpkı bir para birimi şeklinde de nitelendirilebilirler. Bir nesne bir sembol şekline dönüştüğünde ve güçle ilgili olarak bu nesneye “yatırım yapıldığında” bu nesne artık, gücün kendisi haline gelecek ve kendisi üzerinde güç bağlamında rekabeti ortaya çıkaran bir unsur olacaktır (Hurd, 2002: 36-37). Bu nesne anlaşılacağı üzere BM örgütü formunda karşımıza çıkmaktadır.

Diğer taraftan, Konstrüktivistler ise BM’ye farklı bir perspektifle yaklaşmaktadır. Konstrüktivistlerin uluslararası yönetişimin gelişimi bağlamında “sosyalleşme, eğitim, ikna, söylem ve norm telkin etme” gibi süreçlere odaklandıkları görülmektedir. Bu süreçler için, ulusal kimlikleri ve ulusal çıkarları ve uluslararası gündemi ilgilendiren karmaşık ve çok etkileşimli bir niteliğe sahip oldukları yorumu yapılabilir. BM konferansları bu kapsamda ele alınabilecektir (Haas, 2002: 74). Yani düşüncelerin ve normların etkinlik kurabilmesi açısından BM konferansları araçsal bir rol üstlenmektedir. Böylece sisteme dair olası değişikliklerin gerçekleşme ihtimali göz önüne alınmaktadır.

Konstrüktivistler, devletler için yeni çıkarları benimsemelerine ve yeni uygulama kalıplarına girişmelerini teşvik etmeye yönelik olarak birtakım kurumsal tasarı özellikleri ileri sürmektedirler. Yetenek ve liyakat temelinde belirlenen bağımsız yöneticilerden oluşan özerk bir sekreteryaya yapısı, yeterli düzeyde bir kurumsal bütçenin varlığı, kurum açısından önem arz edecek teknolojik transferleri ve kaynak transferlerini uygulayabilecek önemli kurumsal kaynakları barındıran bir kuruluş, bahsi geçen özelliklerin öne çıkanlarından bazılarıdır. Birçok uluslararası konferansta

konferansların düzenlenmesinde etkin olan devletlerin bu özellikleri temin etmeye çalıştıkları görülmektedir. BM konferansları bu açıdan dile getirilebilecek somut örneklerden birisidir (Haas, 2002: 76-77). Ancak Konstrüktivistlerin paylaştığı bu görüşlerin BM özelinde çok fazla etkili oldukları veya ciddi bir politika değişikliğine yol açtıkları söylenemez. Yani; uluslararası sistem, daimi üyelerin ve diğer büyük güçlerin (Almanya ve Japonya gibi) “düşünceleri ve çıkarları” temelinde şekillenmeye devam etmektedir.

Tüm eleştirilere ve var olan sorunlara rağmen Liberal teorisyenler de iyimser bakış açısını benimsemektedirler. Liberaller, uluslararası alanı karşılıklı bağımlılık ve işbirliği temelinde değerlendirmektedir. Ayrıca liberaller, egemen devletlerin kendi kendilerine karar alabilen ve görece özerk birimler olduklarını kabul etseler de devletlerin birbirlerinin potansiyelinin en üst düzeye çıkmasına katkı sunduklarını ileri sürmektedirler. Bu bağlamda liberal bilim insanları küresel güvenlik ve uluslararasılaşma olgularını öne çıkarmaktadırlar (Engel ve Pallas, 2015: 4). Yani liberaller daha önce değinilen güç temelindeki BM analizlerine karşın, BM'nin belirttikleri hususlar (karşılıklı bağımlılık ve işbirliği gibi) açısından işlevsel olabileceği kanaatindedirler.

Ayrıca bu perspektiften sistemdeki güç dağılımını sadece BM Güvenlik Konseyi üzerinden analiz etmek doğru olmayacaktır. Çünkü IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası kuruluşların, çok uluslu şirketlerin ve sivil toplum örgütlerinin de uluslararası ilişkilerde önemli bir yeri olduğu hesaba katılmalıdır. Bu açıdan bahsi geçen kurumların ve sivil toplum örgütlerinin uluslararası sistemin işleyişinde hem tekil olarak hem de birbirleri ile ve devletler/toplumlar ile ilişkileri ölçüsünde etkinlik kurduklarını hatırlatmakta fayda vardır (Heywood, 2011: 61-67, 84-92).

Liberaller açısından BM üyelerinin egemen devletler olmasına karşın, örgütün özellikle 1980'den itibaren devlet-dışı aktörlere de pek çok komite ve organ içerisinde yer vermesi kayda değer bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Bu gelişme sivil toplumun etkisinin görülebilmesini, dolayısıyla liberal perspektifi yansıtmaktadır (Engel ve Pallas, 2015: 5). Ancak bu perspektifin reel-politiğe etki ettiğine dair herhangi bir izlenim edinmek mümkün olmamıştır. Fakat yine de liberallerin birey vurgusunun özellikle güvenlikle ilgili olarak dikkate alınması gerektiğini vurgulamak gerekir.

Artık güvenlik olgusu, sadece devletlerin güvenlik ve çıkarları bağlamında değerlendirilmemektedir. Birey güvenliği ve insan hakları meseleleri de bu olgu içerisinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Diğer taraftan uluslararası sistemde devletlerin tek aktör oldukları kabulünün sorgulanması ile birlikte güvenlik olgusuna olan bakış değişmiştir. BM açısından ise, insan hakları ihlallerinin önlenmesi ile devletlerin egemenliklerinin korunması arasında yaşanan ikilem önemli bir sorundur. Irak, Somali, Bosna Hersek, Haiti ve Ruanda gibi ülkelerde yaşananlar söz konusu ikilemi somut olarak gündeme getirmiştir. Bu durum ise, BM Antlaşması'nın uyuşmazlıkların çözümü konusundaki ilgili maddelerinin değiştirilmesinin artık bir zorunluluk olduğunu kanıtlayan önemli bir gösterge olmuştur (Duran, 2002: 138). Bu da insani müdahale ve/veya koruma sorumluluğu gibi saiklerin ileri sürülmesine neden olmaktadır.

Bu bağlamda, katliamların ve etnik temizliklerin önlenmesi amacıyla yabancı bir gücün askeri müdahalesini haklı bulan bir anlayış bulunmaktadır. Bu konuda BM'ye merkezi bir önem atfedilmediği. Ancak BM müdahalesi açısından önceki

müdahalelerden kaynaklanan bazı şüphe ve korkular vardır. Ayrıca gelişmekte olan ülkeler tarafından dile getirilen bölgesel bölünmeler konusundaki hassasiyetlerin dikkate alınması görüşü de göz ardı edilmemelidir. Risk altındaki kişilerin korunması amacının istismar edilerek siyasal ve bölgesel düzenlemelere yol açılması konusundaki uyarılar da yine bu kapsamda yer almaktadır (Thakur, 2006: 284-285).

Son dönemde gündeme gelen koruma sorumluluğu aracılığıyla üye devletlerin iç işlerine karışılması tartışma konusu yaratmaktadır. Koruma sorumluluğu görüşünü savunanlar, Soykırım Sözleşmesi'nin uygulanması ve genel anlamda kitlesel boyuttaki insan hakları ihlalleri yapan devletlerin cezalandırılması gerektiğini iddia etmektedirler. Fakat burada ironik olan daha önce özgürlüğü dünyaya yayma amacıyla mücadele eden emperyal bir geçmişe sahip olanlar ile günümüzde insan hakları konusunda hassasiyet dile getirenlerin aynı kesim olmasıdır. Bu nedenle burada bazı hususları irdelemek gerekir. Örneğin; müdahalenin ne zaman yapılacağı, nerede uygulanacağı ve bu müdahaleye kimin karar vereceği gibi sorular nasıl yanıtlanacaktır? Egemen devletlerin hâkim olduğu mevcut yapı her ne kadar liderlerin/yönetimlerin kendi halklarına karşı suç işleme riskini doğursa da Afganistan örneğine bakıldığında insani müdahalenin siyasal ve askeri açıdan pek çok sorunla karşılaştığı görülmektedir (Mazower, 2013: 187-188).

Aslında bu tip müdahaleler sistemin işleyişine engel olabilecek “aşırı uçların törpülenmesi” olarak da okunabilir. Ancak burada normatif ilkelerden ziyade stratejik ve konjonktürel “nispi çıkarlar” söz konusudur. Örneğin, teokratik, otokratik ve anti-demokratik yapısına rağmen Suudi Arabistan sistemin işleyişi için bir engel teşkil etmezken; benzer özelliklere sahip İran sistem için sorun oluşturmaktadır.

Chimni ise meseleyi Marksist perspektiften değerlendirerek, günümüzde bütün uluslararası kuruluşların uluslararası sermayeye olan ilgiyi artırmak amacına yönelik bir davranış sergilediklerini belirtmektedir. Doğal olarak bu uluslararası kuruluşlar arasında BM de bulunmaktadır. BM'nin daha önceki uluslararası ekonomik ilişkilere destek veren pozisyonunu bu ilişkileri güçlendirme temelinde bir pozisyona dönüştürmesi bu kapsamda ele alınabilecek bir gelişmedir. BM her ne kadar hala güya küresel yoksullukla mücadele ettiği iddiasını sürdürüyor gibi gözükse de aslında örgüt yerel ve küresel düzeyde sermayenin çıkarlarını teşvik etmekte ve uluslararası adaletin sağlanması bağlamında da bu sermaye odaklarına hizmet etmektedir (Chimni, 1999: 344).

Burada Chimni'nin görüşlerinden hareketle insani müdahale/koruma sorumluluğu veya demokrasi teşviki gibi saiklerle güçlü devletlerin BM'yi de araçsallaştırarak devletlere müdahale ettikleri görülmektedir. Ancak pek çok vakanın gösterdiği üzere, asıl amacın uluslararası sermayenin pazar ve ham madde ihtiyacının giderilmesi ve hedef devletlerin sömürülmesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca siyasal açıdan ise; büyük güçlerin jeostratejik hedefleri dikkate alarak birbirlerini dengeleme çabaları esnasında hedef devletlere müdahale ettikleri görülmüştür. Fakat bu siyasal amaç da sermayeden bağımsız değerlendirilemez. Zira kapitalist sistemin ve liberal demokrasinin hâkim olduğu sistemin ana odağında idealist amaçlardan ziyade realist bir sömürü perspektifinin reel-politik uygulamaları söz konusudur. BM ise burada bir “meşruiyet kalkanı” işlevi görmektedir. Bu konuda ABD'nin 2003'teki Irak müdahalesi sürecinde ve 2011'deki NATO'nun Libya müdahalesi konusunda yaşanan süreç dikkate alındığında durum çok daha net bir şekilde anlaşılacaktır.

Bu noktada bütün olumsuz değerlendirmelere karşın yine de BM Güvenlik Konseyi'nde yaşanan olumlu bir örnek olaya değinmek gerekir. Bu örnek olay, Irak'ın

işgali sürecinde Güvenlik Konseyi'ndeki karar alma sürecidir. Bu kapsamda Wallerstein, BM Güvenlik Konseyi'nde ABD'nin ilk defa çoğunluğa ulaşamamasının üzerinde durulması gereken bir mesele olduğunu düşünmektedir. Önceden benzer durumlar yaşanmasına karşın bunlar ABD açısından çok da önem arz etmeyen konularla ilgili olmuştur. Ancak Mart 2003'teki kararın 4 oy alabilmesi ve geri çekilmesi dikkat çekici bir gelişme olmuştur. Wallerstein'ın da vurguladığı üzere bu gerçekten siyasal açıdan bir aşağılanma olarak değerlendirilebilecek bir gelişmedir ve evrensel ölçekteki algı da zaten bu yöndedir. Bu durum, ABD'nin meşruiyetini kaybettiğini göstermektedir ve bu açıdan ABD için hegemonik güç yakıştırmasının dile getirilmesi de artık pek mümkün değildir (Wallerstein, 2003: 6).

Bu kapsamda Suriye konusunda BM Güvenlik Konseyi'nde yaşanan gelişmeler de dile getirilebilir. Irak'ta öne sürülen kimyasal silah iddiaları ve Suriye'nin anti-demokratik yapısı benzer şekilde müdahaleye gerekçe olarak sunulmuştur. Ancak, ABD (İngiltere ve Fransa ile birlikte) Rusya ve Çin'in vetosu nedeniyle istediği müdahale kararını Konsey'den çıkartamamıştır. Bu açıdan son dönemde ortaya çıkan Rusya-Çin ikilisinin duble vetosuna bir parantez açmak gerekir.

Rusya ve Çin'deki siyasal ve ekonomik gelişmeler göz önüne alındığında, bu devletlerin artık daha özgüvenli ve güçlü bir şekilde büyük güç statüsünde oldukları yönündeki iddialarında ısrarcı oldukları görülmektedir. Bu kapsamda bu iki devletin BM Güvenlik Konseyi'ndeki duble vetosu önemli bir başka göstergedir. Duble veto durumunun birtakım nedenleri bulunmaktadır. Her iki devletin müdahale konusundaki endişeleri ve insan haklarının savunulmasına dair Batı ile aralarındaki bakış açısı farklılıkları bakımından birlikte hareket etmeleri ve bunun “duble veto”ya neden olması şaşırtıcı bir gelişme değildir (Berdal, 2013: 2). Bu ise her ne kadar karar mekanizmalarında tikanıklıklar yaşanmasına ve uluslararası alanda barışın korunması ve sürdürülebilirliği açısından sorun oluştursa da, ABD-İngiltere-Fransa üçlüsü tarafından diğer devletlere insani gerekçeler bahane edilerek müdahale edilmesini engellemektedir. Bu nedenle söz konusu durumu, diğer devletlerin egemenlik haklarının çiğnenmesinin önüne geçilmesi bağlamında olumlu olarak nitelemek mümkündür.

Fakat burada gözden kaçmaması gereken önemli bir husus da Çin ve Rusya'nın artan birlikte hareket etme eğiliminin Konsey'deki ayrılık durumunu açık bir şekilde göstermesidir. Elbette tesadüfi bir şekilde ortaya çıkmayan bu gelişmenin bazı sebepleri vardır. Örneğin, 2000'lerin başında Çin ve Rusya aralarındaki teritoryal sorunlardan kaynaklanan anlaşmazlıklarını çözmüş ve böylece ikili ilişkileri geliştirmiştir. Bu ise “egemenlik” ve “müdahale karşıtlığı” ilkeleri temelinde ortak bir tutum izleyen Çin-Rus tutumunu açıklamaktadır. Ancak bu ortak tutumun Gürcistan ve Ukrayna gibi eski SSCB cumhuriyetleri açısından çok da geçerli olmadığı görülmüştür. Öte yandan, Çin ve Rusya için “çok kutupluluk” hedefini ortaya koyabilmek, ABD'ye karşı “yumuşak dengeleme” yapabilmek, ABD'nin gücünü sınırlandırabilmek ve “büyük güç statüsü” iddialarını desteklemek gibi amaçları için BM Güvenlik Konseyi'ni araçsallaştırdıkları söylenebilir (Einsiedel vd., 2015: 3). Buna karşın ABD, İngiltere ve Fransa ise; “insan hakları” ve “demokrasi” bağlamında diğer devletlere müdahale açısından benzer şekilde Güvenlik Konseyi'ni araçsallaştırmaktadırlar (Örneğin; 2011'deki Libya müdahalesi.).

Son dönemde özellikle Suriye ve Ukrayna krizlerindeki karar sürecinde yaşanan tikanıklık daimi üyeler arasında tekrar Soğuk Savaş dönemini andıran bir tabloya dönüldüğü yönünde bir endişe ve korkunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Libya, Suriye ve Ukrayna hakkındaki karar alma süreçlerinde meydana gelen görüş

ayrılıkları Konsey'deki bölünmeye ilişkin önemli göstergeler olmuştur. Bu dönemde Güvenlik Konseyi'nde artan gerilim Çin'in ve Rusya'nın artan özgüvenlerinin ve güçlerinin bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. Çin özelinde bakılacak olursa; Çin'in 2011'de dünyanın 2. Büyük ekonomisi olması ve 2013'te de en büyük petrol ithalatçısı haline gelmesi ile ülkenin ekonomisindeki önemli güç artışı bu bağlamda dikkate alınması gereken bir durumdur. Bu durum, 1990'lı yıllarda genel olarak Konsey'deki gündemini Tayvan'ın tanınmaması temelinde inşa eden Çin açısından önemli bir değişim olmuştur. Diğer taraftan Putin, Batı'nın Rusya'nın büyük güç statüsünü engellemeye çalıştığı kanaatindedir ve ayrıca Batı ile Rusya'nın çıkarlarının ayrıştığı görüşündedir (Einsiedel vd., 2015: 2-3).

3. BM'ye Dair Reform Önerileri

Değinilen hususlar temelinde BM'nin mevcut durumunun yetersizliği ve işlevsizliği çok açık bir biçimde görülmektedir. Bu nedenle BM ve BM Güvenlik Konseyi için çeşitli girişimler ve öneriler temelinde bazı değişim önerileri gündeme gelmektedir. Bu girişimler ve öneriler BM'nin ve Konsey'in geleceğine dair alternatif çözüm planları sunmaktadır.

Şüphesiz BM'ye dair eleştirilerin yoğunlaştığı en önemli noktalardan birisi BM Güvenlik Konseyi'dir. Genel olarak yapılan eleştiriler, Konseyin, BM'nin etkin bir mekanizma olmasını engellediği, veto sisteminin ve daimi üyelerin uluslararası alandaki barışın korunması ve sürdürülmesi çabalarını kendi çıkarları temelinde ele almalarına (Şöhret, 2013: 270-285) ve NATO'nun (Kosova (1999) müdahalesi gibi) (Demirtaş, 2016: 333-336) ve ABD'nin (Irak (2003) müdahalesi gibi) (Turan, 2016: 421-425) BM Güvenlik Konseyi kararları dışındaki uygulamalarına yönelik itirazlar olarak özetlenebilir.

BM Güvenlik Konseyi açısından üzerinde durulması gereken bir başka mesele bütçe sorunudur. Bu kapsamda, bazı üyelerin ekonomik güçlerine oranla ödemeleri gereken tutarı karşılamak bakımından isteksiz bir tutum içerisinde olmaları ve bunun sonucunda BM'nin birçok defa bütçe açığı vermesi önemli bir sorundur. Bu ise BM Güvenlik Konseyi'nin karar alma sürecinde maliyet hesabı yapmasına neden olmaktadır. Fakat yine de BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararlarda maliyet hesabını öncelik olarak dikkate almadığı söylenebilir (Şöhret, 2013: 279). Burada söz konusu olan daha çok siyasal çıkarlar açısından daimi üyelere yönelik etkilerdir. BM Güvenlik Konseyi hakkında yapılan önemli eleştirilerden bir diğeri de nüfus unsuru dikkate alınmadan oluşturulan eşitsiz yapının demokratik değerlerle bağdaşmadığı görüşüdür (Zorn, 2007: 2-3).

Başlangıçta BM kurulduğu zaman 1945 yılı itibariyle örgüt 51 üyeden, BM Güvenlik Konseyi ise 5'i daimi olmak üzere toplam 11 üyeden oluşan bir yapıya sahipti. Bugün ise örgütün 193⁵ üyesi bulunmakta iken Güvenlik Konseyi'nin üyelerinin sayısı da 5'i daimi olmak üzere toplamda 15'e yükselmiştir. Öte yandan, BM Güvenlik Konseyi temelinde farklı şekillerde temsiliyet dağılımı konusunda öneriler yer almaktadır. Nüfus, bölge veya kültür/din/medeniyet temelinde farklı öneriler dile getirilmektedir. Bu açıdan Asya ve Afrika'nın temsiliyet sorunu, İslam ülkelerinden hiçbirinin daimi üye olmaması ve nüfus bakımından adaletli bir yapının olmaması eleştiri noktalarındandır. Ayrıca ironik bir şekilde barışın korunmasındaki kilit işlevdeki Konsey'in 5 daimi üyesinin de nükleer oligopolün parçası olması

⁵ Thakur, BM'nin üye sayısını 191 olarak belirtmiştir. Ancak güncel duruma uygun olarak çalışmada 193 sayısı dikkate alınmıştır.

paradoksal bir durum oluşturmaktadır (Thakur, 2006: 303-304). Bu durumda BM'nin bir reform süreci geçirmesi gerektiği yönündeki kanaatler daha güçlü bir şekilde dile getirilmektedir.

BM hakkındaki reform isteklerini şu şekilde özetlemek mümkündür: 1- BM Güvenlik Konseyinin yapısının değiştirilmesi ve bu kapsamda daimi üyelerin sayısının artırılması talebi dile getirilmektedir. 2- BM Genel Kurulu'nun daha etkin olmasının sağlanması ve BM sisteminin bütünlük ve tutarlılık bakımından sorunlarının giderilmesi istenmektedir. 3- Personel açısından da bir reform gerçekleştirilmelidir. 4- Barışı koruma operasyonlarının normatif bir temelde ele alınmasının sağlanmasına ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'in yeniden düzenlenmesine yönelik talepler bulunmaktadır (Sur, 2013: 2542-2543). Thakur ise, BM reformunu iki farklı temelde kavramsallaştırmaktadır: Birincisi BM'nin farklı parçaları arasındaki ilişkiler bağlamında düşünülen reform planıdır. Her ne kadar kamuoyu tarafından BM kolektif bir örgüt olarak görülse de aslında örgüt farklı çıkarları, üyeleri ve kuralları olan ayrı ayrı parçaların oluşturduğu bir yapıdır. Reform açısından bakıldığında, hükümetlerarası organlar, sekretarya ve bu ikisi arasındaki ilişkiler öne çıkmaktadır. İkincisi ise; halkın algıları ile ilgili reform planıdır. Bu kapsamda, Güvenlik Konseyi'nin bileşimi, yapısı ve prosedürleri bağlamında bürokratik açıdan esnek olamaması, etkisizliği ve verimsizliği gibi özellikleri üzerinde durulmaktadır (Thakur, 2006: 295).

1965'te BM Güvenlik Konseyi'nin üye sayısında değişikliğe gidilerek üye sayısı artırılmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nın ardından örgütün kuruluşunda o dönemki güç yapısı dikkate alınarak daimi üye statüsündeki üyelere ya da daimi üyelerin sayısında herhangi bir artış görülmemiştir. Fakat Güvenlik Konseyi'nin oluşturulmasından beri yeni güç merkezleri ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler güç konusundan kaynaklı reform talebini gündeme getirmektedir. Öte yandan reform taleplerinin bir diğer nedeni coğrafi dağılım ve nüfus kriterleri açısından temsil durumunda adil bir dağılımın olmamasıdır. Daimi üyelere bakılacak olursa; Kuzey Amerika'dan 1, Batı Avrupa'dan 2, Asya'dan 1 ve Avrasya'dan 1 üye bulunmaktadır. Buna karşın, Latin Amerika ve Afrika temsil edilmemektedir. Üstelik Afrika nüfus ölçeğinde dünyada ikinci sıradadır ve 53 üyesi ile örgütte en büyük oranı oluşturmaktadır. Ayrıca, Asya yaklaşık olarak dünya nüfusunun yarısından fazlasını oluşturmaktadır ve sadece 1 üyeye (Rusya'nın daha çok Avrupa'yı temsil ettiği görüşüne atfen) temsil edilmektedir. Bir diğer reform talebi olan sorun; Güvenlik Konseyi'nin ortaya çıkan krizlere hızlı bir şekilde cevap verememesidir. Buradaki sorun hem veto sistemi hem de BM üyelerinin temsil problemi ile ilgilidir. Doğal olarak bu problem barış koruma programları ve bunun askeri ve mali kaynaklarının temininde gün yüzüne çıkmaktadır. Özetle, Güvenlik Konseyi'ne yönelik reform taleplerinin nedenleri; küresel düzeyde güç yapısında yaşanan değişim, BM üyelerinin temsil edilmesi sorunu ve BM Güvenlik Konseyi'nin mevcut yapısının dezavantajları şeklinde üç ana başlık altında toplanabilir (Zorn, 2007: 1-2).

Önceki BM Genel Sekreterlerinden Annan, Tehditler, Zorluklar ve Değişim konulu Yüksek Düzeyli Panel (High-level Panel on Threats, Challenges and Change) kapsamında yapılan toplantıdaki önerileri dikkate alarak iki farklı reform modeli geliştirmiştir. A modeline göre; BM Güvenlik Konseyi üyelerinin sayısı 24 üyeye çıkarılmaktadır. Mevcut durumda 5 daimi üye ve 10 geçici üye varken bu sayılar, 11 daimi üye ve 13 geçici üye şeklinde kurgulanmaktadır. Ancak yeni eklenen 6 daimi üyeye veto hakkı verilmemiştir. Ayrıca bu 6 yeni daimi üye için coğrafi dağılım dikkate alınarak Avrupa'dan 1; Amerika kıtalarından (Kuzey ve Güney) 1; Afrika'dan

2 ve Asya-Pasifik'ten de 2 üye alınması öngörülmüştür. B modeline göre ise; yine 24 üye tasarlanmış ancak bu modelde yeni daimi üyeler söz konusu olmayacaktır. 8 yeni üye 4 yılda bir yenilenme koşuluyla konseye katılmakta iken; Afrika, Asya-Pasifik, Avrupa ve Amerika kıtalarından 2'şer üye alınması kararlaştırılmıştır. Ayrıca 1 tane daha geçici üye öngörülmüştür (Zorn, 2007: 2). Ancak bilindiği üzere bu modellerin hayata geçirilmesi en azından şu ana kadar gerçekleşmemiştir. Zaten veto sorunsalını yapısal anlamda çözüme kabiliyetinden uzak olan bu modeller gerçekleşse dahi BM mekanizmasında demokratik talepler ve sürdürülebilir bir barış vizyonuna yönelik istenen reformun başarılabilmesi mümkün görünmemektedir.

Reform konusunda öne çıkan Japonya, Almanya, Hindistan ve Brezilya'nın oluşturduğu G4 grubu da veto gücü olmadan 25 daimi üyenin yer aldığı bir yapıyı dile getirmiştir. Ayrıca eğer daimi üye sayısı artırılacak olursa bahsi geçen bu ülkeler daimi üyelik için potansiyeli en yüksek ülkelerdir. Örneğin, BM'nin olağan bütçesine yapılan katkı bakımından Japonya 2. sırada ve Almanya da 3. sıradadır. Hindistan ise; dünyada nüfus bakımından 2. sırada yer almaktadır ve demokrasi ile yönetilen en büyük ülke olarak nitelendirilmektedir. Bu duruma ek olarak, Hindistan dünyanın en büyük ekonomilerinden birisidir ve BM barış koruma misyonlarına gönderdiği bölük sayısı bakımından 3. sırada yer almaktadır. Nüfus ve ekonomi kriterleri dikkate alındığında bölgesindeki lider konumu ile Brezilya da Latin Amerika'da öne çıkan bir ülkedir. Diğer taraftan bu ülkelerin taleplerinin İngiltere, Fransa ve Rusya tarafından desteklendiğini belirtmek gerekir. Ancak G4'ün taleplerine itiraz edenler de vardır. Örneğin; Pakistan'ın Hindistan'ın daimi üyeliğine olumlu bakması düşünülemez. Genel olarak G4 taleplerine yapılan itiraz ise; Güvenlik Konseyi'nin G4 ile daha eşit bir yapıya kavuşmaktan ziyade yeni güç merkezlerine kaynaklık ederek eşitlik açısından olumlu bir katkısı olmayacağı iddiasıdır. Sonuç olarak; G4'ün talepleri 2005 yılında Genel Kurul'da yeterli sayı olan 2/3 çoğunluğunu sağlayamadığından başarısız olmuştur. Bu tarihten sonra Japonya başta olmak üzere bu grup üyeleri bağımsız çabalarıyla söz konusu amaçlarına ulaşma gayreti içerisinde girmişlerdir (Zorn, 2007: 3).

G4 üyelerinin belirtilen olumlu özelliklerine karşın bazı alanlardaki yetersizliklerinin de göz önüne alınması gerekir. Bu ülkelerin ekonomik açıdan dünyanın en büyük 10 ülkesi arasında yer aldıkları görülmektedir. Ancak söz konusu ülkelerin BM'nin güç kullanımında yararlandığı askeri güç bakımından istek ve kapasite açısından önemli sınırlılıkları vardır. Aynı zamanda Çin'in Japonya ve Hindistan konusundaki olumsuz tavrının da G4 grubu açısından bir handikap olduğunu ifade etmek gerekir. Ayrıca, Güvenlik Konseyi'nde daimi üyelik açısından bir diğer önemli sorun bazı bölgesel güçlerin (İtalya, İspanya, Pakistan, Meksika, Arjantin, Güney Kore, Endonezya ve Türkiye gibi) daimi üye sayısının artırılmasına karşı olan itirazlarıdır. Çünkü bu ülkeler G4'ün arzu ettiği bir değişimin kendi pozisyonları açısından zararlı olacağını düşünmektedirler. Bu ülkelerin çoğu zaten en başında daimi üyelik statüsünün tarihsel bir hata olduğu görüşünü ileri sürmektedirler ve bunun tekrarlanmaması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Söz konusu ülkelerin önerisi ise; her bölgenin ana güçlerinin (key powers) yer aldığı uzun dönemli yeni kategorilerin oluşturulduğu reform modelleridir (Einsiedel vd., 2015: 19-20).

Sonuç

Birleşmiş Milletler birçok alandaki yetersizliği, anti-demokratik yapısı ve örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesinde istenilen başarıya ulaşamaması ile sıkça eleştirilen ve sorgulanan bir organizmadır (Bertrand, 1995: 349-359). Ancak yine de BM, tüm bu olumsuz eleştirilere karşın dünya tarihinde bütün devletleri ve/veya

toplumları uluslararası alanda barışın sağlanması ve sorunların çözülmesinde dayanışma ortamının yaratılması amacıyla yönelik olarak tek bir çatı altında toplayan bir kurumsal yapı olarak son derece değerli bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşanan tüm sorunlar ve krizlere karşın BM, Milletler Cemiyeti gibi kısa ömürlü olmamış ve halen mevcudiyetini koruyabilmiştir.

Birleşmiş Milletler'in akıbeti ve evrimi açısından kritik olan nokta örgütün bir değişim süreci geçirmesi ve köklü reformlarla güçlendirilmesi gereğidir. Ancak örgüt güç politikalarının merkezinde olmaya devam ettiği sürece ve uluslararası sistemin işleyişini düzenleyici ve sistemin istikrarını(!) sağlama amacıyla yönelik politikalarını sürdürdüğü müddetçe BM'nin uluslararası alanda barış ve düzeni sağlama mümkün görünmemektedir. Bu açıdan, yapılacak reform girişimlerinin de bu ekseninde olduğu sürece örgüt etkinliğini artıramayacaktır. BM'nin varlığı son bulmasa dahi örgütün mevcut haliyle devam etmesi durumunda uluslararası alandaki etkinliğini daha fazla yitireceği öngörüsü ciddi bir olasılık olarak görülmektedir. Bu açıdan BM'nin yapısı demokratik esaslar temelinde toplumları ve halkları birleştirici ve dayanışma duygusunu ön plana çıkaran, uzlaşmayı esas alan ilkeler gözetilerek dönüştürülürse, örgüt çok daha güçlü bir etkinlik gösterebilecektir. Bu anlamda reform girişimlerinde Güvenlik Konseyi konusunda dile getirilen önerilerin sağlıklı bir sonuç doğurması düşünülemez. Burada yapılması gereken Güvenlik Konseyi'nin lağvedilmesi ve Genel Kurul'un asıl karar verici merkez olmasıdır. Kararların alınmasında mevcut 2/3 oy çoğunluğu da yeterli etkinliğin sağlanmasına imkân verecektir. Hiçbir şekilde veto gündemde olmamalıdır. Ayrıca söz konusu 2/3 oy çoğunluğunun da temsili demokrasi aldatmacılarına dönüşmemesi için halklar nezdinde alt meclislerin oluşturulması ve daha geniş bir tabana yayılan eşitlikçi bir mekanizmanın kurulması sağlanmalıdır. Ancak bu şekilde gerçek anlamda uluslararası sistemde bir düzenin ve istikrarın sağlanması mümkün olabilecektir.

Fakat burada zikredilen normatif önerilerin reel-politik açıdan uygulanmaları mevcut koşullar açısından pek mümkün görünmemektedir. Elbette devletlerin ve toplumların uluslararası sistemdeki hem siyasal hem de ekonomik alandaki oligopol eğilimleri ortadan kaldıran ve silahsızlanmayı mümkün kılan bir sistemi ortaya çıkarmaları ihtimali daima vardır. Ancak mevcut koşullar bu ihtimalin yakın gelecekte gerçekleşmesine imkân vermemektedir.

Mevcut koşullar temelinde daha realist ve karamsar bir tablo tahayyülü çizmek de mümkündür. Buna göre, Birleşmiş Milletler güç politikalarının merkezi rol oynadığı "güçlüler konfederasyonu" yapısına uygun bir şekilde hareket edecektir. Böylece devletler ve toplumlar arasında sorunların çözümü konusunda bir uzlaşmanın ve dayanışmanın ortaya çıkamayacağı ve sürdürülebilir bir uluslararası barış vizyonunun gerçekleştirilmesinin pek olası olmadığı iddia edilebilir. Ayrıca "insani müdahaleler" ve "demokrasi ihracı" temelinde gizlenmeye çalışılan çıkarların ve küreselleşme aracılığıyla neoliberal sömürü düzeninin halkların gelişme ve kalkınma imkânını ortadan kaldıran çabaların ve uygulamaların daha görünür olacağı bir tablo ile karşılaşılması da yüksek bir ihtimal olacaktır. Yani aslında her alanda (siyasal, sosyal, ekonomik, vd...) yaşanan eşitsizliğin daha fazla derinleşerek bir istikrarsızlığın ve çözümsüzlüğün ortaya çıktığı bir uluslararası sistemle karşılaşılması mümkündür. Birleşmiş Milletler mevcut yapısıyla ve yetersizlikleriyle çizilen bu olumsuz tabloyu tersine çevirecek bir niteliğe sahip değildir. Hatta bu perspektiften, Birleşmiş Milletler'in Milletler Cemiyeti gibi tamamen ortadan kalkma ihtimali olduğu dahi iddia edilebilir.

Sonuç olarak, Birleşmiş Milletler'in ve uluslararası sistemin yapısına dair peşin hükümlü ve kesin bir yargı vermek oldukça yanlış ve yanıltıcı olacaktır. Ancak iyimser tablonun ve kötümser tablonun hangisinin gerçekleşeceği yönünde öngörülerde bulunmak mümkündür. Her şeye rağmen kitlelerin büyük çoğunluğunda savaş karşıtlığının, silahsızlanma arzusunun, küresel ve yerel düzlemde barış amacının olduğunu hatırlatmak gerekir. Bu durumun yansıması gerek savaş karşıtı eylemlerde, gerekse Birleşmiş Milletler'in güç politikalarının esas olarak etkin olmadığı organlarının politikalarında ve uygulamalarında (UNESCO VE UNICEF gibi) görülmektedir. Bu ise, BM'ye dair olumlu beklentilerin karşılanması ihtimalinin daima göz önüne alınmasını gerekli kılmaktadır.

Kaynakça

Aktaş, H. E. (2016). "Birleşmiş Milletler İçin Daha Demokratik, Adil ve Etkin Bir Yapı Önerisi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 767-784.

Ariye, E. C. (2014). "The United Nations and its Peace Purpose: An Assessment" *Journal of Conflictology*, 5(1), 24-32.

doi: <http://dx.doi.org/10.7238/joc.v5i1.1827>

Berdal, M. (2013). "Normative Changes in Peacekeeping Operations: How Much Are Current Norms and Practices Challenged? The United Nations, Peacekeeping and Power Politics: Is the West Still in a Position to Impose Its Vision on Emerging Powers?", *Zurich and Geneva: CSS at ETH Zurich and GCSP*, April, http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/Normative_Changes_in_Peacekeeping_Berdal.pdf, 1-4. Erişim Tarihi: 14.12.2018.

Bertrand, M. (1995). "The UN as an Organization. A Critique of its Functioning", *European Journal of International Law*, 6(3), 349-359.

Birdiqli, F. (2010). "Birleşmiş Milletler (BM)'in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 172-182.

Chimni, B. S. (1999). "Marxism and International Law: A Contemporary Analysis", *Economic and Political Weekly*, 34(6), 337-349.

Demirtaş, B. (2016). ABD ve Kosova Müdahalesi: Realist Çıkarlar mı, İdealist Değerler mi?. H. Çakmak (Ed.) içinde, *ABD'nin Askeri Müdahaleleri 1801'den günümüze* (s. 331-336), İstanbul: Kaynak Yayınları.

Dilek, M. S. (2013). "Büyük Güçlerin Politikaları ve Briand-Kellogg Paktı", *Uluslararası İlişkiler*, 10(37), 145-169.

Duran, H. (2002). "Birleşmiş Milletler ve Barışın Korunması", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 123-138.

Einsiedel, S., Malone, D. M., Ugarte, B. S. (2015). "The UN Security Council in an Age of Great Power Rivalry", *United Nations University Working Paper Series*, (4), <http://collections.unu.edu/eserv/UNU:6112/UNSCAgeofPowerRivalry.pdf>,

1-25. Erişim Tarihi: 16.11.2018.

Engel, S. ve Pallas, J. (2015). "Model United Nations International Relations Theory and the UN: A Short Primer", *OPEN UOW*,

https://wikieducator.org/images/8/89/Engel_Pallas_International_Relations_Theories_2015.pdf, 1-11. Erişim Tarihi: 29.11.2018.

Gardiner, N. (2007). “The Decline and Fall of the United Nations: Why the U.N. has Failed and How it Needs to be Reformed”, *Macalester International*, 19, 35-60.

Goodman, J. S. (1965). “The Concept of “System” in International Relations Theory”, *Background*, 8(4) 257-268.

Gramsci, A. (1986). *Hapishane Defterleri Tarih, Politika, Felsefe ve Kültür Sorunları Üzerine Seçme Metinler*, Çev. Kenan Somer, 1. Baskı, İstanbul: Onur Yayınları.

Haas, P. M. (2002). “UN Conferences and Constructivist Governance of the Environment”, *Global Governance*, 8(1), 73-91.

Heywood, A. (2011). *Global Politics*, New York: Palgrave Macmillan.

Hurd, I. (2002). “Legitimacy, Power, and the Symbolic Life of the UN Security Council”, *Global Governance*, 8(1), 35-51.

Hurd I. (2008). Theories and Tests of International Authority. B. Cronin ve Ian Hurd (Ed.) içinde, *The UN Security Council and the Politics of International Authority*, (s. 23-39), London, New York: Routledge.

Karabulut, B. (2014). “Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkilerde İdealizmin Yükselişi”, *Gazi Akademik Bakış*, 8(15), Kış, 57-72.

Kıran, A. (2008). “Milletler Cemiyeti ve Önlenebilir Savaş”, *GAU Journal of Social and Applied Science (GAUJSAS)*, 3(6), 19-36.

Mazower, M. (2013). *Büyülü Saray Yok İmparatorluğun Sonu ve Birleşmiş Milletler'in İdeolojik Kökenleri*, İstanbul: Alfa.

Morgenthau, H. (1948). *Politics among Nations The Struggle for Power And Peace*, New York: Alfred A. Knopf.

Nye, J. S. (2017). Jr. *Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Araçları*, Ankara: BB101 Yayınları.

Oxford Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/system> Erişim Tarihi: 25.10.2018.

Pearson, “The ‘Failure’ of the League of Nations and the Beginnings of the UN”, https://catalogue.pearsoned.ca/assets/hip/us/hip_us_pearsonhighered/samplechapter/1408237660.pdf, 3-13. Erişim Tarihi: 18.10.2018.

Sur, M. (2013). “Birleşmiş Milletler Örgütünün Gelişimi ve Geleceği”, *Journal of Yaşar University*, 8(Özel), 2535-2550.

Şöhret, M. (2013). “BM Güvenlik Konseyinin Uluslararası Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Rolü ve BM Teşkilatının Geleceği”, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-199-2014091015guvenlik-14.pdf>, 246-313. Erişim Tarihi: 28.12.2018.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, “Birleşmiş Milletler Antlaşması” <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf>, 3-30. Erişim Tarihi: 30.10.2018.

TDK, <http://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 25.10.2018

Thakur, R. (2006). *The United Nations, Peace and Security From Collective Security to the Responsibility to Protect*, New York: Cambridge University Press.

The News and Media Division United Nations Department of Public Information, (2004). *Basic Facts About the United Nations*, New York: United Nations Publication.

Thorhallsson, B. (2012). “Small States in the UN Security Council: Means of Influence?”, *The Hague Journal of Diplomacy*, 7, 135-160.

Turan, K. (2016). ABD ve Kosova Müdahalesi: Realist Çıkarlar mı, İdealist Değerler mi?. H. Çakmak (Ed.) içinde, *ABD'nin Askeri Müdahaleleri 1801'den günümüze* (s. 417-425), İstanbul: Kaynak Yayınları.

United Nations, <http://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1941-atlantic-charter/index.html> Erişim Tarihi: 20.10.2018.

UNOG Library, Registry, Records and Archives Unit, “History of the League of Nations (1919-1946)”,

[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/36BC4F83BD9E4443C1257AF3004FC0AE/%24file/Historical_overview_of_the_League_of_Nations.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/36BC4F83BD9E4443C1257AF3004FC0AE/%24file/Historical_overview_of_the_League_of_Nations.pdf), 1-14. Erişim Tarihi: 15.10.2018.

Wallerstein, I. (2003). “U.S. Weakness and the Struggle for Hegemony”, *Montly Review*, 55(3); <https://www.iwallerstein.com/wp-content/uploads/docs/MR3.PDF> Erişim Tarihi: 12. 12. 2018.

Waltz, K. N. (2015). *Uluslararası Politika Teorisi*, Çev. Osman S. Binatlı, Ankara: Phoenix Yayınevi.

Weiss, T. G. (2015). “The United Nations: Before, During and After 1945”, *International Affairs*, 91(6), 1221-1235.

Zorn, M. (2007). “The United Nations Security Council: Reforms concerning its membership - An Overview”, Center for UN REFORM Education, <http://www.centerforunreform.org/sites/default/files/Overview%20%282007%29.pdf>, 1-6. Erişim Tarihi: 30.12.2018.